

1

Νέα μάθηση

- Εκπαιδευτικοί σε «χαλεπούς καιρούς» 48
- Μάθηση και εκπαίδευση 51
- Τι «νέο» φέρνει η «νέα μάθηση»; 54
- Σχέδια για το μέλλον της κοινωνίας 61

Περίληψη

Στο κεφάλαιο αυτό διατυπώνουμε σκέψεις και προβληματισμούς για την παράξενη συγκυρία στην οποία ασκείται το επάγγελμα του εκπαιδευτικού. Σίγουρα, η σημασία της εκπαίδευσης αναδεικνύεται περισσότερο από ποτέ. Οι πολιτικοί μιλούν για την κοινωνία της γνώσης, ο επιχειρηματικός κόσμος μιλά για τη νέα οικονομία και οι γονείς αγωνιούν για τη μόρφωση των παιδιών τους και τη σημασία της για το μέλλον τους. Παραδόξως όμως, την ίδια στιγμή οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν τεράστιες δυσκολίες στην προσπάθεια να εξασφαλίσουν τους πόρους και τα μέσα που θα τους επιτρέψουν να ανταποκριθούν σε αυτές τις αυξημένες προσδοκίες.

Τι είναι λοιπόν η «εκπαίδευση», στην οποία έχουν επενδυθεί τόσες προσδοκίες; Σε ένα πρώτο, προφανές επίπεδο, η εκπαίδευση είναι οι εκπαιδευτικοί θεσμοί: τα σχολεία και τα πανεπιστήμια. Από ευρύτερη σκοπιά, όμως, η εκπαίδευση είναι μια κοινωνική διαδικασία, μια σχέση διδασκαλίας και μάθησης, στην οποία κάποιος βοηθά κάποιον άλλο να μάθει. Ως επαγγελματική πρακτική η εκπαίδευση είναι ένας κλάδος, ενώ ως σύνολο γνώσης και νοηματοδότησης του κόσμου είναι μια επιστήμη.

Σε όλες τις εκφάνσεις της, η εκπαίδευση βρίσκεται σε μεταβατικό στάδιο. Η ιδέα της «νέας μάθησης» αντιπαραβάλλει το παρελθόν της εκπαίδευσης, τις αλλαγές που συντελούνται σήμερα και τις αρχές μιας νέας προσέγγισης των μαθησιακών περιβαλλόντων στο άμεσο μέλλον. Τι μορφή θα έχουν η μάθηση και το επάγγελμα του εκπαιδευτικού στο μέλλον;

Εκπαιδευτικοί σε «χαλεπούς καιρούς»

Οι καιροί είναι περίεργοι για το χώρο της εκπαίδευσης. Οι εκπαιδευτικοί ζουν, σύμφωνα με μια γνωστή κινεζική παροιμία, «σε χαλεπούς καιρούς».

Αφενός, σχεδόν καθημερινά ακούμε για την κεφαλιώδη σημασία της εκπαίδευσης. Ανέκαθεν ήταν σημαντική, όμως για κάποιο λόγο σήμερα είναι σημαντικότερη από ποτέ.

Πάρτε για παράδειγμα τους γονείς. Ανεξαρτήτως εισοδήματος και τόπου διαμονής, έχουν πλήρη επίγνωση ότι η εκπαίδευση παίζει καθοριστικό ρόλο για το μέλλον των παιδιών τους. Αυτό ίσχυε ανέκαθεν έως ένα βαθμό, όμως σήμερα η εκπαίδευση θεωρείται εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση επιτυχίας, οπότε και η πίεση είναι ακόμη μεγαλύτερη. Οι γονείς έχουν δίκιο. Κανένας προγνωστικός δείκτης ευημερίας και επιτυχίας του ατόμου δεν είναι ισχυρότερος από το δείκτη του μορφωτικού επιπέδου. Η εκπαίδευση είναι το καταλληλότερο μέσο για την επίτευξη κοινωνικής κινητικότητας.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της σύγχρονης εποχής είναι οι εντεινόμενες ανησυχίες σχετικά με την παγκοσμιοποίηση και την αλματώδη εξέλιξη της τεχνολογίας, δύο φαινόμενα που συνοδεύονται από νέες ευκαιρίες αλλά και διαιρέσεις. Το ζήτημα της ισότιμης πρόσβασης βρίσκεται στο προσκήνιο του κοινωνικού ενδιαφέροντος τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Νέοι φόβοι για την ταυτότητα και την ασφάλεια του ατόμου αναδύονται, ενώ ταυτόχρονα ισχυροποιείται και ζωντανεύει το πνεύμα της ελευθερίας και των πολλών επιλογών.

Στον δημόσιο λόγο ακούμε συχνά τις φράσεις «κοινωνία της γνώσης», «νέα οικονομία» και «οικονομία της γνώσης».¹ Ας δούμε, για παράδειγμα, τι συμβαίνει στον κόσμο της εργασίας: όλο και περισσότεροι άνθρωποι απασχολούνται σε επαγγέλματα που απαιτούν ένταση γνώσεων και δεξιοτήτων – στις υπηρεσίες τεχνολογιών, πληροφορίας και επικοινωνίας, στον τομέα της υγείας, στις υπηρεσίες προς τον άνθρωπο ή στην ίδια την εκπαίδευση. Ακόμη και παραδοσιακά επαγγέλματα, όπως η μεταποίηση και η γεωργία, απαιτούν «εργάτες της γνώσης»: εργαζόμενους με τεχνικές και επιστημονικές γνώσεις και κατάρτιση, οι οποίοι διαθέτουν επίσης τις κοινωνικές δεξιότητες που απαιτούνται για να λειτουργήσουν αποτελεσματικά ως μονάδες ενός διαφοροποιημένου, πολυπολιτισμικού εργατικού δυναμικού, ικανοί να συμμετέχουν εποικοδομητικά σε ομάδες, να παρέχουν καλύτερες υπηρεσίες στους πελάτες τους, να αξιοποιούν τα δίκτυα

---

1. Peters, M.A. και Beasley, A.C. (Tina) (2006), *Building Knowledge Cultures: Education and Development in the Age of Knowledge Capitalism*, Rowman & Littlefield, Οξφόρδη· McMahon, W.W. (2002), *Education and Development: Measuring the Social Benefits*, Oxford University Press, Νέα Υόρκη και Οξφόρδη.

και να έχουν συναίσθηση των επιπτώσεων της εργασίας τους για την ανθρωπότητα και το ευρύτερο περιβάλλον.²

Βλ. newlearningonline.com: Michael Peters on the Knowledge Economy

Η εκπαίδευση δεν καλείται μόνο να ανταποκριθεί στην πρόκληση για αλλαγή δεξιοτήτων και γνώσεων, αλλά και να δώσει λύση σε προβλήματα όπως η ανισότητα, η φτώχεια και η προκατάληψη. Καλείται επίσης να συμβάλει στην κοινωνική δικαιοσύνη και συνοχή, την αναβάθμιση του εργατικού δυναμικού, την προώθηση επιστημονικών ανακαλύψεων και την παραγωγή οικονομικού πλούτου, αλλά και στην ολοκλήρωση και την αυτοπραγμάτωση του ατόμου. Οι πολιτικοί ηγέτες δίνουν αφειδώς τέτοιες υποσχέσεις και η ρητορική τους αποκαλύπτει πόσο βαρύ είναι το φορτίο των προσδοκιών που έχει επωμιστεί η σύγχρονη εκπαίδευση.

Βλ. newlearningonline.com: Political Leaders, Speaking of Education

Η κρίση χρηματοδότησης

Την ίδια στιγμή όμως –εξού και αναφερόμαστε σε «χαλεπούς καιρούς»– οι εκπαιδευτικοί γίνονται παραλήπτες αντικρουόμενων μηνυμάτων σχετικά με την αξία της εκπαίδευσης. Σε κάθε αναφορά στον υψηλότερο από ποτέ ρόλο που αποδίδει η κοινωνία στη γνώση και την εκπαίδευση αντιστοιχεί μια άλλη αναφορά στην υποβάθμισή της. Η εκπαίδευση υποφέρει από χρόνια έλλειψη χρηματοδότησης, ενώ συχνά συνδέεται με τη δυσαρέσκεια των φορολογουμένων, το συντηρητικό δόγμα περί ανεπαρκούς κράτους, αλλά και τις πολιτικές δημοσιονομικής λιτότητας. Η κρίση έχει προσλάβει ανησυχητικές διαστάσεις, καθώς το κράτος είναι ο βασικός χρηματοδότης της εκπαίδευσης. Χωρίς πόρους, πώς είναι δυνατόν να βελτιώσουμε την αναλογία εκπαιδευτικών-μαθητών στα δημόσια σχολεία; Πώς θα συγκλίνουν οι μισθοί των εκπαιδευτικών με αυτούς άλλων επαγγελματιών σε εξίσου νευραλγικούς κλάδους; Πώς θα χρηματοδοτήσουμε τον εφοδιασμό των σχολείων με εργαλεία αναγκαία στη σύγχρονη εκπαίδευση (όπως η παροχή, σε όλους τους μαθητές, ενός υπολογιστή με σύνδεση στο διαδίκτυο), πώς θα εμπλουτίσουμε τα προγράμματα σπουδών με νέα αντικείμενα που θα απαντούν σε δύσκολα κοινωνικά προβλήματα (όπως η σεξουαλικότητα και τα ναρκωτικά) και πώς θα προσλάβουμε εξειδικευμένους βοηθούς, ικανούς να συνδράμουν τους εκπαιδευτικούς σε μια εποχή στην οποία δικαίως ενδιαφερόμαστε ιδιαίτερα για τις ειδικές ανάγκες κάθε μαθητή και έχουμε πολύ μεγαλύτερη συναίσθηση της ποικιλίας των μαθησιακών δυσκολιών; Τα ζητήματα αυτά μπορούν να απαντη-

2. Cope, B. και Kalantzis, M. (1997a), *Productive Diversity: A New Approach to Work and Management*, Pluto Press, Σίδνεϊ.

θούν ευκολότερα στις πλούσιες χώρες, οι οποίες έχουν επαρκή φορολογικά έσοδα και μπορούν να διαθέσουν μεγαλύτερα κονδύλια στην εκπαίδευση ή να εφαρμόσουν την αρχή «ο χρήστης πληρώνει» επιβάλλοντας δίδακτρα.

Αποκαλυπτική είναι η σύγκριση με τους πόρους που δαπανώνται στην υγεία. Το 2009, οι χώρες-μέλη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) ξόδεψαν το 9,5% του εθνικού τους εισοδήματος σε δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες για την υγεία, έναντι 7,1% το 1990 και 5% το 1970. Η αύξηση είναι πολύ μεγαλύτερη σε απόλυτα μεγέθη, λόγω της σημαντικής οικονομικής ανάπτυξης των χωρών αυτών τη συγκεκριμένη περίοδο.³ Οι αυξημένες δαπάνες για την υγεία αντανακλούν το κόστος που απαιτείται για την ανάπτυξη και διάδοση νέων ιατρικών πρακτικών, τεχνολογιών και φαρμακευτικών προϊόντων, αλλά και για την αύξηση του αριθμού του ιατρικού και παραϊατρικού προσωπικού. Μάλιστα, παρά τη μεγάλη αύξηση του ποσοστού του ΑΕΠ που δαπανάται για την υγεία, οι χώρες αυτές απέχουν ακόμα πολύ από το καθεστώς της ισότιμης πρόσβασης στις ιατρικές υπηρεσίες. Οι πλούσιοι άνθρωποι και ορισμένες πλούσιες χώρες έχουν τη δυνατότητα να απολαμβάνουν τα σύγχρονα επιτεύγματα της ιατρικής τεχνολογίας – όχι όμως όλοι. Σε κάθε περίπτωση, οι δαπάνες για την υγεία αυξάνονται σταθερά, και το ίδιο συμβαίνει με τις απαιτήσεις για καθολική πρόσβαση των ασθενών στις υπηρεσίες υγείας.

Η εικόνα είναι πολύ διαφορετική στην περίπτωση της εκπαίδευσης. Η μέση δημόσια και ιδιωτική δαπάνη για την Παιδεία στις χώρες του ΟΟΣΑ δεν αυξήθηκε όσο το εθνικό εισόδημα. Το 2002, οι χώρες του ΟΟΣΑ δαπάνησαν το 6,1% του εθνικού τους εισοδήματος στην παιδεία. Το 2009, το αντίστοιχο ποσοστό είχε κατακυλήσει στο 4,6%, παρότι ο μέσος χρόνος φοίτησης των νέων αυξήθηκε το ίδιο διάστημα.⁴

Ως κοινωνία δεν φαίνεται να έχουμε συνειδητοποιήσει ότι για να μπορέσει η εκπαίδευση να ανταποκριθεί στις σύγχρονες απαιτήσεις πρέπει να αυξηθεί σημαντικά η χρηματοδότησή της. Η εύκολη λύση είναι οι φορολογούμενοι να υιοθετήσουν την αρχή «ο χρήστης πληρώνει» και στην εκπαίδευση – στην περίπτωση των παιδιών, βέβαια, αυτός που πληρώνει είναι ο ίδιος ο γονιός. Καθώς η δημόσια παιδεία δεν ικανοποιεί τις όλο και μεγαλύτερες απαιτήσεις των γονιών, σε πολλές χώρες καταγράφεται τάση εγκατάλειψης των δημόσιων σχολείων. Ακόμη και γονείς που δυσκολεύονται να πληρώσουν τα δίδακτρα, αναγκάζονται να στείλουν τα παιδιά τους σε ιδιωτικά σχολεία. Σε πολλές χώρες και περιοχές, η μοναδική λύση για όποια οικογένεια θέλει το παιδί της να φοιτήσει σε ένα άρτια εξοπλισμένο σχολείο –με δικό του φορητό υπολογιστή, σύγχρονο πρόγραμμα σπου-

3. http://www.oecd.org/document/38/0,3746,en_21571361_44315115_48289894_1_1_1_1,00.html

4. www.oecd.org/dataoecd/45/48/37864432.pdf

δών και εξατομικευμένη παρακολούθηση από ειδικούς— είναι να το εγγράψει σε ιδιωτικό σχολείο πληρώνοντας δίδακτρα. Η συρρίκνωση της δημόσιας Παιδείας στερεί από ομάδες του πληθυσμού—από την πλειονότητα των πολιτών στις αναπτυσσόμενες χώρες— τη δυνατότητα μιας αξιοπρεπούς εκπαιδευτικής εμπειρίας. Η εκπαίδευση, παρά τις υποσχέσεις της, τελικά διαιωνίζει τις τεράστιες ανισότητες σε παγκόσμια κλίμακα.

Η σημερινή συγκυρία είναι, λοιπόν, παράξενη για την εκπαίδευση. Κανείς δεν αρνείται ότι η εκπαίδευση είναι σημαντικότερη από ποτέ για την κοινωνία και τα άτομα. Την ίδια στιγμή, όμως, επιδεικνύουμε απροθυμία να επενδύσουμε τους πόρους τους οποίους χρειάζεται για να εκπληρώσει τον αναβαθμισμένο ρόλο που της έχουμε αναθέσει. Εάν όντως πιστεύουμε ότι ποτέ άλλοτε δεν είχε τόσο μεγάλη σημασία, θα πρέπει ως κοινωνία να αναλάβουμε τη δέσμευση να αφιερώσουμε πολύ περισσότερους πόρους όχι μόνο για την ενίσχυση των υφιστάμενων εκπαιδευτικών θεσμών, αλλά και για την ανάπτυξη νέων ιδεών και την αξιολόγησή τους στην πράξη, ώστε να γνωρίζουμε εάν η επένδυση αυτή άξιζε τον κόπο. Ως εκπαιδευτικοί έχουμε καθήκον να προβάλουμε τα δίκαια αιτήματα της εκπαίδευσης και να απαιτήσουμε τους πόρους που χρειάζονται για να ανταποκριθεί στις αυξανόμενες προσδοκίες.

Μάθηση και εκπαίδευση

Τι σημαίνει όμως «εκπαίδευση», ένας όρος που τόσο πολύ χρησιμοποιείται στον δημόσιο λόγο; Παραδοσιακά, η εκπαίδευση έχει συνδεθεί με τρία πράγματα.

Πρώτον, αναφέρεται σε μια *κοινότητα μάθησης*, σε ένα θεσμό που εμφανίστηκε μαζί με τη γραφή ως μηχανισμός της δημόσιας διοίκησης (για την εκπαίδευση, λόγου χάρη, των «μανδαρίνων», των δημόσιων αξιωματούχων της αυτοκρατορικής Κίνας, ή των γραφέν που χρησιμοποιούσαν τη σφηνοειδή γραφή στην αρχαία Μεσοποταμία, το σημερινό Ιράκ). Η εκπαίδευση λειτούργησε επίσης ως θεσμός διάδοσης και ανάπτυξης των θρησκειών που βασίζονται σε ιερά κείμενα (με τον ισλαμικό *μεντρεσέ* και το χριστιανικό μοναστήρι). Χρησιμοποιήθηκε επίσης για τη συστηματική και τυπική μετάδοση της γνώσης και της σοφίας (μέσα από θεσμούς όπως η Ακαδημία στην αρχαία Αθήνα ή η διδασκαλία του Κομφούκιου στην Κίνα).

Πρέπει να επισημάνουμε σε αυτό το σημείο ότι και πριν από την εμφάνιση της γραφής οι κοινότητες των ιθαγενών είχαν αναπτύξει εξελιγμένα εκπαιδευτικά συστήματα, τα οποία επέτρεπαν τη μετάδοση της προφορικής παράδοσης, την εμφύσηση της πνευματικότητας και τη διδασκαλία των ανθρώπινων και των φυσικών νόμων. Σε ό,τι αφορά όμως τους σύγχρονους εκπαιδευτικούς θεσμούς, οι ρίζες τους ανάγονται στην εφεύρεση της γραφής.

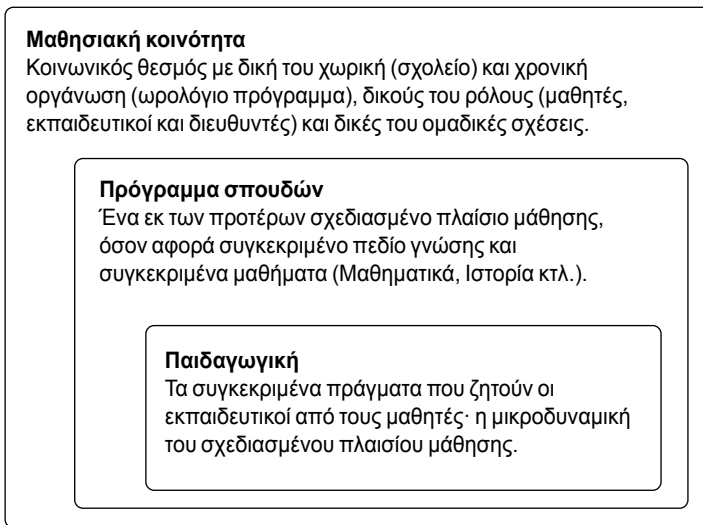
Εικόνα 1.1:
Κομφοούκιος, 551-479 π.Χ.

Μέχρι πρόσφατα, η τυπική εκπαίδευση και η γραφή αποτελούσαν προνόμιο της ελίτ. Απέκτησαν τη σύγχρονη, καθολική, υποχρεωτική και μαζική μορφή τους μόλις τους δύο τελευταίους αιώνες στη Δύση και πολύ αργότερα, κατά τον 20ό αιώνα, στις αναπτυσσόμενες χώρες. Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό μοντέλο είναι πλέον οικείο σε ολόκληρο σχεδόν τον κόσμο. Όταν λοιπόν οι πολιτικοί δεσμεύονται ότι θα υποστηρίξουν την εκπαίδευση, εννοούν κατά κανόνα τη θεσμική, τυπική της διάσταση – τη δημιουργία νέων ή την επέκταση υφιστάμενων σχολείων και πανεπιστημίων, τη χρηματοδότηση των κτιριακών υποδομών τους, του προσωπικού τους και των προγραμμάτων σπουδών που προσφέρουν.

Δεύτερον, η εκπαίδευση σχετίζεται με τα *προγράμματα σπουδών*, δηλαδή με το καθαυτό περιεχόμενο της διδασκαλίας και την οργάνωση της διδακτέας ύλης σε πεδία και αντικείμενα όπως τα μαθηματικά, η ιστορία, η φυσική αγωγή κτλ.

Τρίτον, η εκπαίδευση σχετίζεται με την *παιδαγωγική*, δηλαδή τη σχεδιασμένη μέθοδο διδασκαλίας. Οι πρώτες ανθρώπινες κοινότητες παιδαγωγούσαν μέσω των τυπικών τελετουργικών μετάβασης από την παιδική ηλικία στην ενήλικη ζωή και μετά στα γηρατειά. Στο πλαίσιο αυτό, το άτομο μάθαινε για τη φύση, τους νό-

Οι συνιστώσες της εκπαίδευσης:**Σχήμα 1.1:**
Προσεγγίσεις της εκπαίδευσης

μους και τις πνευματικές αρχές της κοινότητας. Στην εποχή της σύγχρονης, μαζικής, θεσμοποιημένης εκπαίδευσης η παιδαγωγική είναι η μέθοδος με την οποία οι εκπαιδευτικοί οργανώνουν τους μαθητές στις τάξεις τους αλλά και την ίδια τη μάθησή τους.

Σε αυτό το τριπλό σχήμα ορισμού της εκπαίδευσης συνδέονται λοιπόν οι εξής συναφείς έννοιες: η «παιδαγωγική», δηλαδή η μικροδυναμική της διδασκαλίας και της μάθησης, το «πρόγραμμα σπουδών», δηλαδή το συνειδητά σχεδιασμένο πλαίσιο μάθησης ενός συγκεκριμένου συνόλου γνώσεων, και το «θεσμικό πλαίσιο», στο οποίο εντάσσονται η παιδαγωγική και το πρόγραμμα σπουδών.

Η εκπαίδευση είναι η μάθηση μέσω σχεδιασμού

Η σύνθεση των τριών αυτών πτυχών της εκπαίδευσης σε ένα ενιαίο σύνολο που μπορεί να διδαχθεί, να αναλυθεί, να διαμορφωθεί και να τροποποιηθεί συνιστά την επιστήμη της εκπαίδευσης: τον επιστημονικό κλάδο που ασχολείται με τη μάθηση, τη διδασκαλία και την οργάνωσή τους.

Όσο για τον όρο «μάθηση», έχει πολύ ευρύτερο περιεχόμενο από την εκπαίδευση. Οι άνθρωποι από τη φύση τους είναι ικανοί να μαθαίνουν, και δεν σταματούν ποτέ να μαθαίνουν. Η μάθηση συντελείται καθημερινά, καθώς ερχόμαστε σε επαφή με άλλους ανθρώπους και αλληλεπιδρούμε με το φυσικό ή το τεχνητό περιβάλλον γύρω μας. Μάλιστα, ένα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ανθρώπινου είδους είναι η εκπληκτική ικανότητα μάθησης που παρουσιάζει.

Και άλλα είδη μαθαίνουν· από τα μικροσκοπικά έντομα μέχρι τους πανέξυ-

πνους χιμπατζήδες.⁵ Ωστόσο, κανένα από αυτά τα είδη δεν διαθέτει εκπαιδευτικούς θεσμούς, παιδαγωγικές πρακτικές ή υποστηρικτικό γνωστικό κεφάλαιο, που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε «κλάδους» ή «επιστήμες». Έτσι, τα άλλα είδη εξελίσσονται κυρίως μέσα από τις βαθμιαίες βιολογικές προσαρμογές του μηχανισμού της εξέλιξης. Η μεταβολή έρχεται με φυσικό –και αργό– τρόπο.

Η εκπαίδευση είναι εκείνο το στοιχείο που διαφοροποιεί το είδος της μάθησης του ανθρώπου από το είδος της μάθησης όλων των άλλων πλασμάτων. Η μάθηση επιτρέπει στους ανθρώπους να ξεφεύγουν από ορισμένους περιορισμούς που επιβάλλει η φύση. Τους προσφέρει τα μέσα για να κατανοήσουν τον εαυτό τους και τον κόσμο τους και να μεταμορφώσουν, προς το καλύτερο ή το χειρότερο, τις συνθήκες διαβίωσής τους.⁶

Η εκπαίδευση απαντά αποκλειστικά στον άνθρωπο ως δυνατότητα συνειδητής καλλιέργειας της μάθησης και δημιουργίας κοινωνικών πλαισίων σχεδιασμένων ειδικά γι' αυτόν το σκοπό: των εκπαιδευτικών θεσμών. Τα προγράμματα σπουδών που ακολουθούν οι εν λόγω θεσμοί είναι σκοπίμως σχεδιασμένα για την εκμάθηση ενός συνόλου γνώσεων, είτε πρόκειται για ένα επιστημονικό πεδίο είτε για ένα συγκροτημένο σύνολο κοινωνικών δεξιοτήτων ή δυνατοτήτων. Στο πλαίσιο του προγράμματος σπουδών, η παιδαγωγική μέθοδος αφορά τη σκόπιμη δημιουργία δραστηριοτήτων που διευκολύνουν τη μάθηση.

Η καθημερινή μάθηση είμαι μια φυσική διεργασία, που συντελείται οποτεδήποτε και οπουδήποτε. Η εκπαίδευση –ο θεσμός, τα προγράμματα σπουδών και οι παιδαγωγικές μέθοδοί της– είναι η μάθηση μέσω σχεδιασμού.

Τι «νέο» φέρνει η «νέα μάθηση»;

Εν μέρει, στο βιβλίο αυτό περιγράφεται η εκπαίδευση σήμερα: τι συμβαίνει στα σχολεία, ποιος είναι ο ρόλος του επαγγελματία εκπαιδευτικού, πώς είναι η διδασκαλία σε ένα σχολείο που λειτουργεί ως οργανισμός, ποια είναι η ψυχολογία των μαθητών, ποιο το έργο του σχεδιασμού της διδακτέας ύλης και ποιοι οι τρόποι διαχείρισης της τάξης και αξιολόγησης της προόδου των μαθητών. Αυτές είναι οι πρακτικές της σημερινής εκπαίδευσης, οι οποίες εδράζονται στα οικεία θέματα του πρόσφατου παρελθόντος μας.

Ωστόσο, σε αυτούς τους «χαλεπούς καιρούς» που ζούμε σήμερα, σκοπός μας είναι να εξετάσουμε μια νέα αποστολή για την εκπαίδευση. Στον κόσμο έξω από

5. Deacon, T.W. (1997), *The Symbolic Species: The Co-evolution of Language and the Brain*, W.W. Norton, Νέα Υόρκη.

6. Christian, D. (2004), *Maps of Time: An Introduction to Big History*, University of California Press, Μπέρκλεϊ.

το πλαίσιο το οποίο συγκροτούν οι θεσμοί της τυπικής εκπαίδευσης και οι εκπαιδευτικοί που τους στελεχώνουν συντελούνται δραματικές αλλαγές. Κατά καιρούς, ορισμένοι οι οποίοι διευθύνουν και στελεχώνουν τους εκπαιδευτικούς θεσμούς ίσως δεν αισθάνονται την ανάγκη για αλλαγή. Όμως, είτε την αισθάνονται είτε όχι, σε πολλές περιπτώσεις η ανάγκη αυτή είναι υπαρκτή.

Εξού και η ιδέα της «νέας μάθησης». Προκειμένου να αποκτήσουμε μια εικόνα για το τι συμβαίνει σήμερα στο χώρο της εκπαίδευσης, χρειαζόμαστε μια ευρύτερη προσέγγιση της μάθησης, των όσων πρέπει οι άνθρωποι να γνωρίζουν και να κάνουν στον σύγχρονο κόσμο έξω από τα τείχη των επίσημων εκπαιδευτικών θεσμών. Η προσέγγιση αυτή δεν συμβαδίζει κατ' ανάγκη ούτε με εκείνο που μπορεί να θεωρούν καλό γι' αυτούς οι εκπαιδευτικοί τους, οι οποίοι ακολουθούν τις συνήθεις διδακτικές πρακτικές, ούτε και με το περιεχόμενο των περισσότερων εγχειριδίων που χρησιμοποιούν οι επαγγελματίες εκπαιδευτικοί. Η νέα μάθηση τοποθετείται στην ιδιότυπη περιοχή της προσμονής, στην οποία το «ίσως» μετατρέπεται σε «γίνεται», το «γίνεται» σε «θα έπρεπε να γίνει», εκείνο σε «θα γίνει» και εντέλει, αν όλα πάνε καλά, το «θα γίνει» δίνει τη θέση του στο «είναι».

Παρακάτω θα παρουσιάσουμε οκτώ διαστάσεις της σύγχρονης μάθησης που θα μπορούσαν να μας εμπνεύσουν προκειμένου να διαμορφώσουμε τη θεωρία και την πρακτική της νέας μάθησης.

Διάσταση 1: Η κοινωνική σημασία της εκπαίδευσης

Όταν οι πολιτικοί μας ηγέτες μιλούν για τη «νέα οικονομία» και την «κοινωνία της γνώσης», αναφέρονται σε μια σπουδαία και ευρεία κοινωνική μετάβαση. Η γνώση αποτελεί πλέον κρίσιμο παραγωγικό συντελεστή: ένα οικονομικό και, ως εκ τούτου, κοινωνικό θεμελιώδες μέγεθος. Όλη η συζήτηση για την «οικονομία της γνώσης» τοποθετεί την εκπαίδευση στην καρδιά του συστήματος, ως κρίσιμο παράγοντα οικονομικής και κοινωνικής προόδου. Αυτό δεν ισχύει μόνο για την οικονομία και την κοινωνία, αλλά και για τα άτομα – περισσότερο από κάθε άλλη φορά μάλιστα, καθώς η εκπαίδευση αποτελεί πλέον αναγκαία προϋπόθεση για την εκπλήρωση των φιλοδοξιών και την επιτυχία του ατόμου, και είναι καθοριστικός παράγοντας για τις μελλοντικές απολαβές του. Παρουσιάζεται επίσης από τους πολιτικούς και τους κοινοτικούς ηγέτες ως μηχανισμός διασφάλισης της κοινωνικής ισότητας, καθώς δίνει στους «μη έχοντες» την ευκαιρία να κατακτήσουν ένα επίπεδο επιτυχίας που μέχρι τώρα μονοπωλούσαν οι «έχοντες».

Βλ. newlearningonline.com: Walter McMahon on the Economics of Education